

АНЕКС 1: ПРОШИРЕНО СЦЕНАРИО – ИСТРАЖУВАЊЕ НА КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО;

ДЕТАЛЕН МОДЕЛ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА
БАЗИРАН НА СЦЕНАРИОТО „ПРОШЕТКА НИЗ
НАСЛЕДСТВОТО“, ВКЛУЧУВАЈЌИ ПЕДАГОШКА
РАМКА, ЧЕКОР-ПО-ЧЕКОР ДИЗАЈН НА СЕСИЈАТА И
АЛАТКИ ЗА ОЦЕНУВАЊЕ.

Ова проширено сценарио се надоврзува на Сценарио 1: „Прошетка низ наследството (урбана)“ претставено во Поглавје 4. Тоа обезбедува сеопфатен пример за тоа како активноста може практично да се имплементира, вклучувајќи стратегии за подготовка, водење, оценување и адаптација.

Општи информации:

Тема: Културно и природно наследство

Времетраење на модулот: 4–6 часа (може да се реализира за време на студиска посета, градска прошетка или активност за истражување на наследството)

Целна група: Возрасни лица 55+, со почетни до средни дигитални вештини.

Препорачана големина на група: 10–20 учесници.

Педагошка основа:

Овој модул се базира на искуство и учење засновано на средината, кое ги поттикнува учесниците да учат преку директно вклучување во реални средини и културни контексти.

Методологијата интегрира неколку образовни пристапи:

Искуствено учење (Колбов циклус)

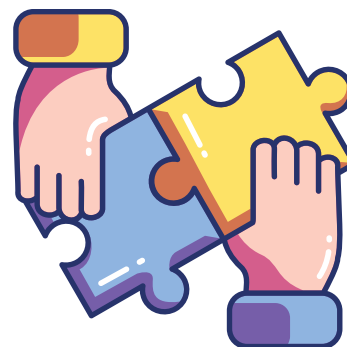
Учесниците учат преку конкретно искуство, набљудување, рефлексивност и интерпретација на локалитети од културното наследство.

Мобилно учење

Дигиталните алатки, како што се паметните телефони, им овозможуваат на учесниците во реално време да документираат, анализираат и интерпретираат културни места.

Учење базирано на раскажување приказни

Наративите им помагаат на учесниците да го поврзат историското знаење со личното искуство, правејќи го учењето значајно и лесно за паметење.

Колаборативно учење

Учесниците работат во мали тимови, споделувајќи набљудување и со градење заедничка интерпретација на наследството.

Овој пристап е особено ефикасен за возрасни учесници бидејќи:

- го поврзува учењето со реални животни искуства
- ја поддржува социјалната интеракција
- ја зголемува дигиталната самодоверба
- промовира активно граѓанство.

Образовен пристап

Учесниците учат преку:

- истражување на реални места
- набљудување и документирање
- заедничко раскажување приказни
- едноставни дигитални алатки

За возрасни 55+, учењето преку истражување на наследството:

- ја активира меморијата и љубопитноста
- ја поддржува социјалната интеракција
- гради дигитална самодоверба.

Учењето за културното наследство ги зајакнува:

- идентитетот и чувството на припадност
- учеството во заедницата
- меѓугенерацискиот дијалог
- вештините за дигитално раскажување приказни.

Резултати од учењето

По завршувањето на модулот, учесниците ќе можат да:

Знаење

Учесниците разбираат:

- концепт на културно и природно наследство
- како наследството се зачувува и интерпретира
- како дигиталните алатки можат да поддржат документирање на наследството
- односот помеѓу наследството, локалниот идентитет и меморијата на заедницата
- улогата на наследството во обликувањето на идентитетот на заедницата и културниот континуитет
- важноста од заштита на историските локалитети и природните богатства за идните генерации.

Вештини

Учесниците се способни да:

- идентификуваат значајни споменици, пејзажи и културни места
- документираат локалитети на наследство користејќи паметни телефони
- создаваат едноставна дигитална документација (фотографии, аудио записи, белешки)
- обележуваат локации на наследство на дигитални мапи
- креираат кратки дигитални приказни за наследството
- презентираат она што го согледале и ги објаснуваат местата со културно наследство, пред група.

Стектати знаења

Учесниците развиваат:

- љубопитност и почит кон културната разновидност
- свесност за важноста на заштитата на наследството
- вештини за тимска работа и комуникација
- самодоверба при користење мобилна технологија
- отвореност за учење од различни културни перспективи
- одговорност за споделување и зачувување на културното знаење.

Профил на стручност на обучувачот:

Обучувачот треба да поседува:

- основно познавање на интерпретација на културното наследство
- искуство во работа со возрасни учесници
- способност за водење активности на отвореното и искуствено учење
- основни вештини за дигитална презентација
- сензитивност кон прашањата за интеркултурен дијалог и инклузија.

Микроквалификација

Назив на беџот: Истражувач на наследство – Дигитален раскажувач на културни приказни

Обем на беџот: 4–6 часа учење

Предложено ЕКР ниво – ЕКР Ниво 2–3

Опис на беџот: Оваа микроквалификација ја признава способноста на учесниците да истражуваат, толкуваат и дигитално да го документираат културното и природно наследство, додека соработуваат со други и користат мобилни дигитални алатки. Беџот го потврдува развојот на дигитални, културни и социјални компетенции и способности, преку искусствено учење за време на образовна мобилност или локални активности за истражување на наследство.

Потврдено знаење од следните области

Културна свесност

Учесниците покажуваат способност да препознаваат и интерпретираат елементи на културното и природното наследство и да ја разбираат нивната важност за локалниот идентитет и меморијата на заедницата.

Дигитална вештина

Учесниците користат мобилни дигитални алатки за документирање на места, креирање едноставна мултимедијална содржина и давање придонес кон заедничките дигитални ресурси.

Социјална и комуникациска вештина

Учесниците соработуваат во тимови, разменуваат набљудувања и презентираат приказни за локалитети од историското наследство.

Активно граѓанство

Учесниците покажуваат почит кон локалните традиции и придонесуваат кон зачувување на културната меморија, преку документирање и раскажување приказни.

Усогласеност на вештините со европските рамки:

Овој модул придонесува кон развој на вештините дефинирани во:

DigComp

- информациска и писменост за податоци
- креирање дигитална содржина
- комуникација и соработка

LifeComp

- соработка
- комуникација
- љубопитност и отвореност

GreenComp

- културна и еколошка свест
- вреднување на природното наследство
- разбирање на поврзаноста помеѓу животната средина и културата.

Валидација на стекнато искуство во одредени области

Учесниците треба да достават **Портфолио за истражување на наследство** кое вклучува:

1. Документација за **минимум 3 локации на културно наследство** (фотографии + кратки описи)
2. Една **дигитална приказна за наследство** (аудио, видео или дигитална разгледница)
3. Придонес кон **заедничка мапа на културно наследство**
4. Кратка презентација (2–3 минути) со објаснување за:
  - зошто е важно избраното место
  - што откриле за време на истражувањето
5. Учество во **дискусија за рефлексija**

Критериуми за оценување

Критериуми	Почетник	Во развој	Одличен
Документирање на наследството	основна фотографија	фотографија + краток опис	структурирана документација со интерпретација
Дигитални алатки	минимална употреба	основна употреба на апликации	одлична употреба на дигитални алатки
Раскажување приказни	едноставен опис	структуриран опис	интересна приказна за наследството
Соработка	ограничена интеракција	групна соработка	активна тимска работа и дискусија
Презентација	нејасно објаснување	разбирлива презентација	јасна и интересна презентација

Стратегија за инклузија и пристапност

Модулот може да се прилагоди за учесници со различни потреби. Примери:

Учесници со ограничена подвижност

- пократки пешачки рути
- користење на блиски локации на културно наследство
- можност за документирање на внатрешни локации.

Учесници со ниски дигитални вештини

- поддршка од другите учесници
- (систем „дигитален партнер“)
- поедноставени инструкции

печатени водичи чекор-по-чекор.

Учесници со оштетен вид или слух

- аудио описи
- визуелно раскажување приказни
- групна соработка.

Справување со ризици – потенцијални ризици и стратегии за нивно ублажување:

Лошо време

- подготовка на алтернативна активност во затворен простор (работилница за раскажување приказни за културно наследство)

Технички проблеми

- овозможување офлајн документација (фотографии + белешки)

Ограничен пристап до интернет

- учесниците подоцна ги прикачуваат материјалите

Безбедност за време на активности на отворено

- избор на безбедни пешачки рути
- групите да останат заедно.

Структура на тренинг-сесијата:

1. Вовед (30 минути) – тренерот објаснува:

- концептот на наследство
- целите на активноста
- дигиталните алатки кои ќе се користат.

Воведна дискусија – прашања за учесниците:

- Кои места во вашиот град се важни за неговата историја?
- Кое место би му го покажале на посетител од друга држава?

➔ Активност 1 – Прошетка за откривање на културното наследство

Времетраење: 1,5–2 часа

Цел – учесниците истражуваат локации на културно наследство и ги документираат користејќи мобилни алатки.

Подготовка на тренерот:

1. Планирање на локацијата – изберете рута со 3–5 точки на културно наследство, на пример:

- споменик
- историска зграда
- културен плоштад
- музеј или културно место
- природен елемент (река, парк)

Растојанието помеѓу локациите не треба да надминува 10–15 минути пешачење.

3. Техничка подготовка

Тренерот проверува:

- дали учесниците имаат паметни телефони
- дали е достапен интернет
- дали апликациите се инсталирани.

Препорачани апликации

- Google Maps
- Voice Recorder
- Canva
- iNaturalist (опционално)

2. Дигитална подготовка – учесниците ќе користат:

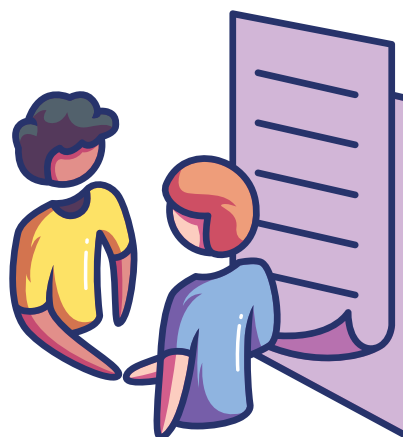
Алатки за почетници:

- камера на паметен телефон
- диктафон / снимач на глас
- Google Maps
- InShot

Напредни алатки:

- Canva
- Audacity
- Trip Planner AI

Тренерот подготвува пример за дигитална приказна за културно наследство.

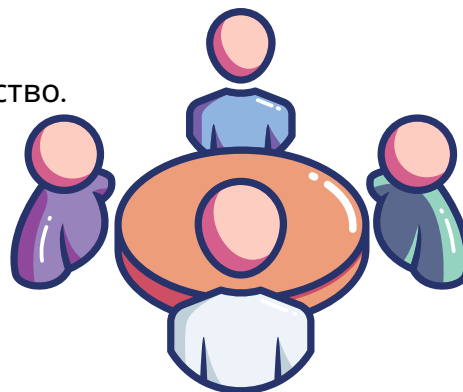
Картичка со задачи за истражувач на културно наследство

Секоја група треба:

1. да документира 3 места на културно наследство.

Примери:

- споменик
  - историска зграда
  - културно место
  - елемент од природно наследство
1. Да направат фотографии од секое место.
  2. Да снимат аудио опис во траење од 30–60 секунди.

Пример структура:

- име на местото
- што гледаме овде – краток опис
- зошто местото е важно (на пр. за мене, за заедницата, за оваа држава).

Дигитални инструкции

Чекор 1 – Фотографирање

Учесниците прават:

- една општа фотографија
- една детална фотографија или повеќе различни детални фотографии за да создадат колаж.

Пример: Камениот мост во Скопје:

- Фотографија 1 – општ поглед на мостот
- Фотографија 2 – 3 различни архитектонски детали од мостот

Чекор 2 – Снимање аудио опис

Учесниците снимаат краток наратив со објаснување за локацијата.

Пример: „Ова е Камениот мост во Скопје. Тој ги поврзува стариот и новиот дел на градот и постои со векови. Тој е едно од најважните обележја на градот.“

Чекор 3 – Додавање локација на мапа

Учесниците:

1. отвораат Google Maps
2. ја пребаруваат локацијата
3. ја означуваат или зачувуваат локацијата.

➡ Активност 2 – Дигитална приказна за културно наследство

Времетраење: 60–90 минути

Учесниците го трансформираат собраниот материјал во дигитална приказна.

Можни формати:

- дигитална разгледница
- аудио приказна
- мини туристички водич.

Опција за почетници – учесниците создаваат дигитална разгледница во InShot.

Чекори:

1. прикачување фотографија
2. додавање наслов
3. пишување 2–3 реченици.

Пример

Наслов: Камениот мост – симбол на Скопје

Напредна опција – учесниците создаваат аудио приказна за културното наследство.

Структура:

- вовед
- историја на местото
- зошто посетителите треба да го видат.

Квиз активност (8–10 минути) – преку Google, учесниците можат да одговараат на прашањата на своите телефони, а тренерот може да подготви краток квиз за учесниците, кој подоцна можат заеднички да го дискутираат. Ова може да биде кратко резиме, но и евалуација на стекнатото знаење (како пост-тест).

Пример прашања:

Што е културно наследство?

A Само споменици

B Споменици, традиции и места

C Само музеи

Точен одговор: B

Зошто е важно документирањето на културното наследство?

A Го зачувува знаењето за местата

B Корисно е само за туризам

C Не е важно

Точен одговор: A

Сесија за размислување и разговор (15 минути)

Прашања за дискусија:

- Кое место ви беше најинтересно?
- Што ве изненади за време на истражувањето?
- Дали дигиталните алатки го изменија начинот на кој гледате на градот?

Очекувано влијание од учењето

Учесниците ќе:

- ја зголемат својата дигитална писменост
- го зајакнат културниот идентитет
- развијат љубопитност за културното наследство
- ги подобрат социјалната интеракција и тимската работа
- станат посвесни за културната и еколошката одржливост.

Пренос на начинот за учење низ Европа

Сценариото може да се имплементира во различни контексти:

- историски градови
- рурални области со културно наследство
- национални паркови
- културни пејзажи
- села со културно наследство.

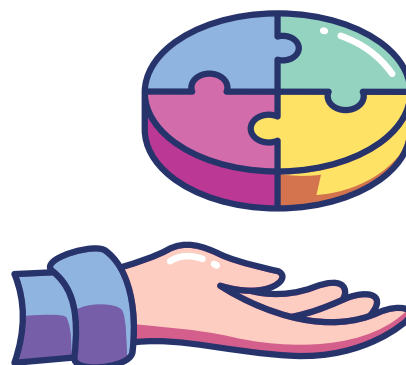
Може да се прилагоди и за:

- меѓугенерациско учење
- едукација за туризам
- проекти за културно наследство во заедницата.

Завршни материјали од учесниците

Учесниците изработуваат:

- дигитална приказна за културно наследство
- заедничка мапа на културно наследство
- кратка презентација за културно наследство.

Последователни активности

Можни следни активности:

- создавање заедничка дигитална мапа на културно наследство
- блог за раскажување приказни за наследството
- изложба на дигитални приказни за културното наследство
- меѓугенерациски работилници за културно наследство со млади.

Совети за тренерот – за да активност биде поинтересна:

- да ги охрабруваат учесниците да споделуваат лични спомени поврзани со местата
- да им овозможат на учесниците да го споредуваат наследството помеѓу различни држави
- кога е можно, да поканат локални експерти или водичи
- повеќе да раскажуваат приказни, наместо само да меморираат факти.

Дигитална етика – учесниците треба:

- да ги почитуваат авторските права при користење фотографии
- да избегнуваат фотографирање луѓе без согласност
- да ги почитуваат културните и верските локалитети.

Пример за имплементација на едукативното сценарио

Истражување на културно и природно наследство – Скопје

Локација: Скопје, Северна Македонија

Времетраење на модулот: 4–5 часа

Едукативен формат: Истражување на градското наследство комбинирано со активности за дигитална документација и раскажување приказни.

Дигитална етика – учесниците треба:

Оваа едукативна активност се одвива во историскиот центар на Скопје, каде што учесниците го истражуваат културното и природното наследство на градот преку директно набљудување и дигитална документација. Рутата поврзува неколку локации кои претставуваат различни историски периоди и културни влијанија, овозможувајќи им на учесниците да искушат – како наследството го обликува идентитетот на градот.

Учесниците работат во мали групи и ги документираат избраните локации користејќи паметни телефони. За време на истражувањето тие набљудуваат архитектонски детали, културни симболи и јавни простори, и размислуваат за приказните поврзани со секое место. Собраниот материјал подоцна се користи за создавање кратки дигитални приказни за културното наследство и за придонес кон заедничка мапа на културно наследство.

Рута за учење

Рутата за истражување вклучува неколку значајни локации на културно наследство во централното подрачје на Скопје:

1. Плоштад Македонија
2. Камен мост
3. Стара чаршија (Стара Чаршија)
4. Мустафа-пашина џамија
5. Реката Вардар и градските мостови

Овие локации претставуваат различни аспекти од историскиот развој на Скопје, вклучувајќи го и османлиското наследство, верската архитектура, традиционалните пазари и модерните јавни простори.

Станица 1 – Плоштад Македонија

Плоштад Македонија е централниот јавен плоштад во Скопје и еден од најважните урбани простори во градот. Тој служи како социјално и културно место за средби, каде што се одржуваат јавни настани, прослави и собири. Плоштадот имаше значителен урбан развој во последните години, особено за време на проектот за преуредување познат како „Скопје 2014“, со кој беа воведени бројни споменици и архитектонски елементи, инспирирани од класичните стилови.

Едно од највпечатливите обележја на плоштадот е големиот споменик поврзан со Александар Велики, кој симболизира национален идентитет и историски наративи, поврзани со регионот. Околу плоштадот се наоѓаат важни јавни институции, музеи и културни објекти кои го формираат административниот и културниот центар на градот. Од оваа локација, учесниците можат да набљудуваат како архитектурата, спомениците и јавниот простор, влијаат врз визуелниот идентитет на еден град.

За време на активноста, учесниците ги набљудуваат спомениците, архитектонските стилови и просторната организација на плоштадот. Тие документираат избрани елементи од плоштадот преку фотографии и кратки аудио описи, фокусирајќи се на симболите кои ја претставуваат историјата и идентитетот на Скопје.

Станица 2 – Камен мост

Камениот мост е еден од најпрепознатливите симболи на Скопје и важен историски споменик кој го поврзува модерниот центар на градот со историскиот дел на Старата чаршија. Мостот е изграден во XV век, за време на османлискиот период, и со векови останал суштински дел од урбаната структура на градот.

Изграден од големи камени блокови и поддржан со повеќе сводови, мостот се протега над реката Вардар и нуди уникатен поглед кон модерниот и историскиот дел на градот. Низ историјата служел како важна врска за трговија, комуникација и секојдневно движење помеѓу различни заедници.

Денес мостот главно се користи како пешачки премин и претставува едно од најпосетуваните обележја во Скопје. Тој ја симболизира поврзаноста помеѓу културите, историските периоди и урбаните пејзажи. Учесниците ја користат оваа локација за да размислуваат за тоа како историската инфраструктура и понатаму го обликува современиот градски живот.

Учесниците го документираат мостот преку фотографии и снимаат кратки аудио описи со објаснување за неговото историско значење и симболичната вредност за градот.

Станица 3 – Стара чаршија

Старата скопска чаршија е едно од најстарите пазари во Балканот и значаен културен квартал кој ја зачувува историската атмосфера од османлискиот период. Нејзините тесни улици се исполнети со мали продавници, традиционални занаетчиски работилници, кафулиња и верски објекти кои ја одразуваат мултикултурната историја на градот.

Историски гледано, Старата скопска чаршија служела како економски центар на Скопје, каде што трговци, занаетчии и патници се среќавале за да разменуваат стоки и знаења. Многу традиционални занаети и денес се вршат во чаршијата, како што е изработка на накит, кожарски занает и гравирање на метал. Архитектурата на Старата чаршија вклучува џамии, караван-сарайи и историски куќи кои го покажуваат влијанието на османлиското урбанистичко планирање. Овој дел од градот претставува жив пример за тоа како историските, трговски мрежи, влијаеле врз развојот на градовите во регионот. За време на истражувањето, учесниците ја набљудуваат организацијата на улиците, традиционалните продавници и архитектонските детали. Тие ги документираат избраните локации и бележат согледувања за тоа – како чаршијата ја одразува културната разновидност и економската историја на Скопје.

Станица 4 – Мустафа-пашина џамија

Мустафа-пашината џамија е еден од најзначајните примери на османлиска верска архитектура во Скопје. Изградена во 1492 година од Мустафа-паша, важен османлиски државник, џамијата се наоѓа на рид над Старата чаршија и овозможува панорамски поглед кон околината.

Џамијата е позната по својата елегантна купола, високото минаре и декоративната камена фасада. Внатрешноста содржи традиционални исламски, архитектонски елементи како калиграфија и геометриска орнаментика. Со векови, џамијата претставувала важен верски и културен центар за локалната муслиманска заедница.

Градбата на џамијата во историскиот дел на градот го одразува мултикултурниот и мултирелигискиот карактер на Скопје, низ неговата историја. Верската архитектура, како оваа џамија, покажува како културните и духовните традиции се изразуваат преку урбаниот дизајн и јавниот простор. Учесниците ги набљудуваат архитектонските карактеристики и дискутираат за културното и историското значење на верските споменици во градот.

Станица 5 – Реката Вардар и урбаниот пејзаж

Реката Вардар тече низ центарот на Скопје и има суштинска улога во обликувањето на географијата и развојот на градот. Низ историјата, реките влијаеле врз основањето на градовите, со обезбедување водни ресурси, транспортни патишта и природни граници.

Во Скопје, реката Вардар ги разделува различните урбани населби, но истовремено ги поврзува преку бројни мостови. Кејот нуди живописни погледи кои ја истакнуваат поврзаноста помеѓу природниот пејзаж и изградената урбана средина.

Денес, просторот покрај реката, претставува важно јавно место каде жителите и посетителите пешачат, се релаксираат и го набљудуваат градот. Современата архитектура, историските споменици и пешачките патеки коегзистираат долж бреговите на реката, покажувајќи како градовите ги приспособуваат природните средини, кон урбаниот живот.

Учесниците истражуваат како реката влијае врз структурата на градот и го документираат околниот пејзаж преку фотографии и со означување на локациите на мапа.

Креирање дигитална приказна за наследството

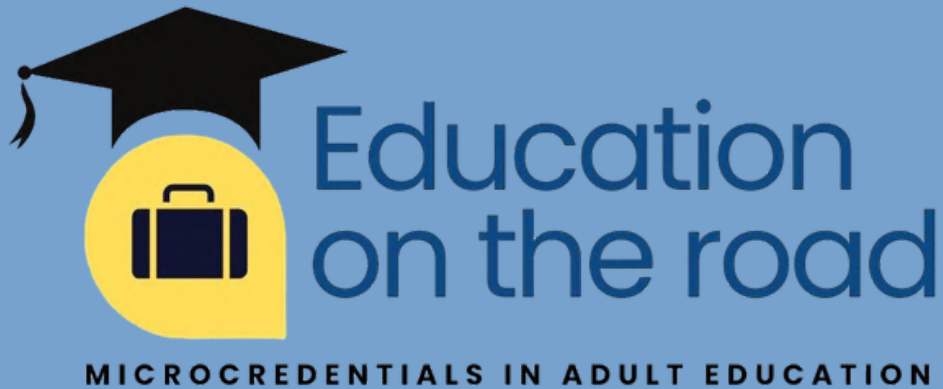
По завршувањето на рутата за истражување, учесниците работат во групи за да создадат кратка дигитална приказна за една локација што ја посетиле.

Приказната вклучува:

- фотографии од локацијата
- краток опис на нејзината историја или значење
- кратко објаснување зошто локацијата е важна за градот.

Потоа, учесниците ги презентираат своите приказни за наследството пред групата и ги додаваат своите материјали во заедничката дигитална мапа на културното наследство на Скопје.

АНЕКС 2: ПРОШИРЕНО СЦЕНАРИО – ИСТРАЖУВАЊЕ НА ПРИРОДАТА И ПОДИГАЊЕ НА СВЕСТА ЗА ОДРЖЛИВОСТ

ДЕТАЛЕН МОДЕЛ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА,
ЗАСНОВАН НА СЦЕНАРИО 2: ИСТРАЖУВАЊЕ НА
ПРИРОДАТА (ПАРК/РУРАЛНА СРЕДИНА),
ВКЛУЧУВАЈЌИ ПЕДАГОШКА РАМКА, ДИЗАЈН НА
СЕСИЈАТА И ПРИСТАП ЗА ОЦЕНУВАЊЕ.

Општи информации:

Тема: Природно наследство и еколошка одржливост

Времетраење на модулот: 3–5 часа (може да се реализира за време на посета на парк, рурално истражување или активност за учење во природа)

Целна група: Возрасни лица 55+, со почетни до средни дигитални вештини

Препорачана големина на група: 10–20 учесници

Педагошка основа:

Овој модул се базира на искуствено и учење преку природа, каде учесниците директно се вклучуваат во природната средина, со цел да развијат еколошка свест и размислување за одржливост.

Методологијата интегрира повеќе образовни пристапи:

Искуствено учење (Колбов циклус)

Учесниците учат преку набљудување, директно искуство, рефлексивност и интерпретација на природната средина.

Учење засновано на место

Природните средини како паркови, шуми, реки или рурални предели стануваат средини за учење.

Еколошко образование

Учесниците развиваат свест за екосистемите, одржливоста и влијанието на човекот врз природата.

Учење преку соработка

Учесниците работат во двојки или мали групи, споделуваат набљудувања и градат заедничко разбирање.

Овој пристап е особено ефикасен за возрасни учесници бидејќи:

- го поврзува учењето со реални животни средини
- поддржува благосостојба и релаксација
- поттикнува љубопитност и истражување
- промовира социјална интеракција
- го намалува притисокот при учење

Образовен пристап – учесниците учат преку:

- набљудување на природната средина
- истражување преку сетилата (гледање, слушање, допирање)
- едноставно документирање
- групна рефлексija и разговор
- поврзување на природата и секојдневниот живот

Еколошкото учење ги зајакнува:

- свеста за екосистемите
- почитувањето на биолошката разновидност
- разбирањето на одржливоста
- поврзаноста со природата
- одговорното однесување кон животната средина

Резултати од учењето

Категорија	Резултати од учењето
Знаење	Учесниците разбираат: <ul style="list-style-type: none"> • основни концепти на одржливост и заштита на животната средина • значењето на природните екосистеми • како човековите активности влијаат врз животната средина • како природата придонесува за благосостојбата
Вештини	Учесниците се способни да: <ul style="list-style-type: none"> • набљудуваат и опишуваат природни елементи • препознаваат едноставни еколошки обрасци • ја документираат природата користејќи паметни телефони или белешки • размислуваат за еколошки прашања • ги споделуваат своите набљудувања со другите
Искуство	Учесниците развиваат: <ul style="list-style-type: none"> • еколошка свест • љубопитност и вештини за набљудување • комуникација и соработка • самодоверба при изразување идеи • одговорност кон природата

Профил на стручност на обучувачот

Обучувачот треба да поседува:

- основни познавања од еколошко образование
- искуство во спроведување учење на отворено
- способност за водење рефлексивна и дискусија
- сензибилитет за темпото и благосостојбата на учесниците
- основни вештини за дигитална обука

Микроквалификација

Назив на беџот: Истражувач на природата – Свест за одржливост

Обем на беџот: 3–5 часа учење

Предложено ЕКР ниво: Ниво 2–3

Опис на беџот:

Оваа микроквалификација ја потврдува способноста за набљудување на природната средина, размислување за одржливоста и документирање на еколошки согледувања, преку едноставни дигитални или пишани форми.

Области на стекнати искуства што се валидираат

Еколошка свест (GreenComp)

Разбирање на природата, екосистемите и принципите на одржливост

Дигитално искуство (DigComp)

Користење едноставни алатки за документација

Социјално искуство (LifeComp)

Споделување набљудувања и учество во групна рефлексивна

Потребни докази од учесниците

Учесниците креираат Портфолио за истражување на природата, кое вклучува:

1. документација на минимум 3 природни елементи (фотографии или белешки)
2. краток опис на набљудувањата
3. една рефлексивна за одржливоста
4. учество во групна дискусија

Критериуми за оценување

Критериуми	Почетник	Во развој	Одличен
Набљудување	основно забележување	описно набљудување	продлабочено набљудување
Документација	минимални белешки/ фотографии	структурирана документација	јасна и значајна документација
Рефлексија	едноставни коментари	основно разбирање	подлабоко разбирање на одржливоста
Учество	ограничено	активно	ангажирано и соработничко учество

Стратегија за инклузија и пристапност

Модулот може да се прилагоди на различни потреби:

Учесници со ограничена подвижност

- избор на пристапни локации (паркови, рамен терен)
- намалување на растојанието за пешачење

Учесници со слаби дигитални вештини

- дозволување користење тетратки наместо апликации
- обезбедување поддршка од врстници

Учесници со сетилни потреби

- вклучување ненабљудувачки активности преку звуци и текстури
- поттикнување вербално споделување

Справување со ризици

Временски услови

- подготовка на алтернативна активност во затворен простор (сесија за рефлексија за природата)

Ограничен дигитален пристап

- овозможување офлајн документација

Безбедност на отворено

- избор на безбедни рути
- држење на групата заедно

Структура на тренинг-сесијата:

1. Вовед (20–30 минути)

Обучувачот објаснува:

- целта на активността
- концептот на одржливост
- едноставни техники за набљудување

Почетни прашања:

- Што значи природата за вас?
- Каде најчесто се поврзувате со природата?

➡ Активност 1 – Прошетка за истражување на природата

Времетраење: 1,5–2 часа

Цел:

Учесниците ја набљудуваат природната средина и размислуваат за еколошките аспекти.

Подготовка на обучувачот:

- избор на рута (парк, шума, рурална средина)
- избор на 3–5 точки за набљудување: дрвја, вода, растенија, пејзаж

Задача за набљудување на природата

Учесниците имаат задача да:

1. Пронајдат:

- нешто изненадувачко
- нешто убаво
- нешто што покажува човеково влијание

2. Да документираат:

- фотографија ИЛИ
- кратка белешка

➡ Активност 2 – Споделување и интерпретација

Времетраење: 45–60 минути

Учесниците:

- споделуваат согледувања во мали групи
- споредуваат различни перспективи
- дискутираат за еколошкото значење.

➔ Активност 3 – Рефлексија

Времетраење: 20–30 минути

Прашања за дискусија:

- Што ве изненади?
- Што забележавте за животната средина?
- Што ви кажува ова за одржливоста?
- Што можеме да направиме поинаку во секојдневниот живот?

Очекувано влијание од учењето

Учесниците ќе:

- ја зголемат еколошката свест
- развијат вештини за набљудување
- се поврзат емотивно со природата
- ги подобрат комуникацијата и рефлексијата
- станат посвесни за одржливоста.

Преносливост во реални ситуации

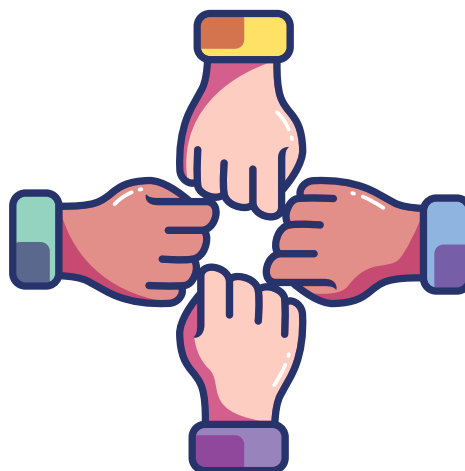
Сценариото може да се имплементира во:

- паркови
- шуми
- рурални области
- крајбрежни области
- урбани зелени површини.

Финални материјали од учесниците

Учесниците изработуваат:

- белешки од набљудувањето
- фото документација
- кратка рефлексија
- учество во дискусија.

Совети за обучувачот

- оставете време за тишина и набљудување
- поттикнувајте љубопитност, а не точни одговори
- прилагодете го темпото на активност, според учесниците
- користете едноставен јазик.

АНЕКС 3: ПРОШИРЕНО СЦЕНАРИО – ВТОР ЖИВОТ НА ПРОИЗВОДИТЕ И РЕЦИКЛИРАЊЕ (DIY РАБОТИЛНИЦА ЗА ПОВТОРНА УПОТРЕБА)

ДЕТАЛЕН МОДЕЛ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА
ЗАСНОВАН НА СЦЕНАРИО 3: DIY РАБОТИЛНИЦА
ЗА ПОВТОРНА УПОТРЕБА, ВКЛУЧУВАЈЌИ
ПЕДАГОШКА РАМКА, ДИЗАЈН НА СЕСИЈАТА И
ПРИСТАП ЗА ОЦЕНУВАЊЕ.

Општи информации:

Тема: Втор живот на производите и рециклирање

Времетраење на модулот: 4–6 часа (може да се реализира како практична работилница, лабораторија за циркуларна креативност или сесија за дизајн со повторна употреба)

Целна група: Возрасни лица 55+, со почетни до средно ниво дигитални вештини.

Препорачана големина на групата: 10–20 учесници.

Педагошка основа:

Овој модул ги запознава учесниците со принципите на циркуларната економија преку практични активности насочени кон повторна употреба, поправка и креативна трансформација на секојдневни предмети.

Учесниците работат со достапни материјали како текстил, амбалажа и предмети за домаќинство, истражувајќи начини како тие да се редизајнираат во функционални или декоративни производи. Преку овој процес, тие развиваат и еколошка свест и креативно знаење.

Пристапот на учење комбинира искусствено учење, креативно решавање проблеми и дигитална документација. Учесниците активно експериментираат со материјали, размислуваат за процесот на трансформација и разговараат за своите идеи преку едноставни, дигитални алатки.

Овој пристап е особено ефикасен за возрасни ученици бидејќи ја поврзува одржливоста со секојдневниот живот, поттикнува креативност, поддржува социјална интеракција и гради самодоверба – и во практичните и во дигиталните вештини.

Методологијата интегрира неколку образовни пристапи.

Искусствено учење (Колбов циклус)

Учесниците учат преку директно експериментирање со материјали. Тие испробуваат различни техники за повторна употреба, ги набљудуваат резултатите и размислуваат за тоа како предметите може да добијат втор живот.

Креативно решавање проблеми

Учесниците ги анализираат секојдневните предмети и идентификуваат начини за нивна повторна употреба или редизајн. Овој процес ја поттикнува креативноста и ги охрабрува учесниците повторно да размислат за навиките на потрошувачка.

Мобилно учење

Дигиталните алатки се користат за документирање на процесот на трансформација, создавање визуелни инструкции и споделување идеи за повторна употреба.

Соработка при учењето

Учесниците работат во мали групи, разменуваат идеи и меѓусебно се поддржуваат за време на процесот на создавање.

Овој пристап е особено ефикасен за возрасни ученици бидејќи:

- ја поврзува одржливоста со практични секојдневни активности
- поттикнува креативност и експериментирање
- охрабрува социјална интеракција и соработка
- ја зајакнува дигиталната самодоверба
- промовира еколошки одговорно однесување.

Образовен пристап – учесниците учат преку:

- практично експериментирање со материјали
- набљудување и трансформација на предмети
- заеднички дизајн и решавање проблеми
- документација со користење едноставни дигитални алатки.

Учењето преку активности за повторна употреба ги зајакнува:

- еколошката свест
- креативноста и дизајнерското размислување
- навиките за одржлива потрошувачка
- вештините за дигитално раскажување приказни.

За возрасни лица 55+, активностите за креативна повторна употреба:

- ја поттикнуваат љубопитноста и имагинацијата
- охрабруваат социјална интеракција и соработка
- градат самодоверба во учењето на користење нови дигитални алатки
- ги поврзуваат практичните вештини со еколошката свест.

Резултати од учењето

По завршувањето на модулот, учесниците ќе можат да:

Категорија	Резултати од учењето
Знаење	<p>Учесниците разбираат:</p> <ul style="list-style-type: none"> • концептот на циркуларна економија и како материјалите можат да останат во употреба подолги циклуси <ul style="list-style-type: none"> • влијанието на отпадот и прекумерната потрошувачка врз животната средина • како секојдневните производи можат да се поправат, повторно употребат и редизајнираат наместо да се фрлат • како дигиталните алатки можат да помогнат во документирањето и споделувањето идеи за повторна употреба <ul style="list-style-type: none"> • важноста од намалување на отпадот и промовирање одржлива потрошувачка во секојдневниот живот • како локалните заедници можат да придонесат кон циркуларни практики преку креативна повторна употреба и поправка.
Вештини	<p>Учесниците се способни да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • идентификуваат материјали и предмети погодни за повторна употреба, поправка или рециклирање <ul style="list-style-type: none"> • трансформираат едноставни предмети и материјали во нови функционални или декоративни производи • го документираат процесот на повторна употреба преку фотографии, видеа или кратки дигитални белешки • создаваат визуелни или дигитални инструкции кои објаснуваат DIY проекти за повторна употреба • презентираат креативни идеи за повторна употреба и го демонстрираат процесот на трансформација пред други <ul style="list-style-type: none"> • соработуваат со други за развивање и подобрување идеи за циркуларен дизајн.
Компетенции	<p>Учесниците развиваат:</p> <ul style="list-style-type: none"> • креативност и практични вештини за решавање проблеми при работа со материјали <ul style="list-style-type: none"> • еколошка одговорност и свест за одржлива потрошувачка • тимска работа и комуникациски вештини за време на заедничките работилнички активности • самодоверба при користење мобилни дигитални алатки за документација и раскажување приказни <ul style="list-style-type: none"> • отвореност кон експериментирање и учење преку практично искуство • мотивација за примена на принципите на циркуларната економија во секојдневниот живот.

Профил на компетенции на обучувачот

Обучувачот треба да има:

- основно познавање на принципите на циркуларната економија
- искуство во водење креативни работилници
- способност да ги води учесниците низ практични DIY активности
- основни вештини за дигитална презентација
- сензибилитет за инклузивно учење и групна динамика.

Микроквалификација

Назив на беџот: Circular Creator – Повторна употреба и одржлив дизајн

Обем на беџот: 4–6 часа учење

Предложено EQF ниво: EQF Ниво 2–3

Опис на беџот:

Оваа микроквалификација ја признава способноста на учесниците креативно повторно да (ре)употребуваат секојдневни материјали и да ги трансформираат во нови функционални или декоративни предмети. Беџот го потврдува развојот на еколошка свест, креативност и вештини за дигитална комуникација преку практични активности за учење поврзани со циркуларната економија.

Валидирани области на компетенции

Еколошка свест

Учесниците го разбираат влијанието на отпадот врз животната средина и можат да идентификуваат можности за повторна употреба и трансформација на материјалите.

Креативна способност

Учесниците применуваат креативно размислување за редизајнирање на предмети и развивање иновативни решенија за повторна употреба.

Социјална компетенција

Учесниците соработуваат во групи, разменуваат идеи и ги презентираат своите решенија за повторна употреба пред другите.

Усогласеност со европските рамки на компетенции

Овој модул придонесува кон развој на вештините и умешноста дефинирани во:

DigComp

- создавање дигитални содржини
- информациска и писменост за податоци
- комуникација и соработка.

LifeComp

- соработка
- креативност
- адаптивност и решавање проблеми

GreenComp

- свест за одржлива потрошувачка
- циркуларно размислување за ресурсите
- еколошка одговорност.

Потребни документираны задачи од учесниците

Учесниците треба да достават **Портфолио за циркуларна креативност** кое вклучува:

1. Документација за најмалку два проекти за повторна употреба или редизајн (фотографии + кратки описи)
2. Едно дигитално упатство или приказна за повторна употреба која го објаснува процесот на трансформација
3. Визуелна документација од процесот на создавање.
4. Кратка презентација (2–3 минути) со објаснување:
  - кој предмет бил трансформиран
  - кои материјали биле користени
  - како новиот производ може да се користи.
5. Учество во дискусија за одржливоста.

Критериуми за оценување

Критериуми	Почетник	Во развој	Одличен
Идеја за повторна употреба	едноставна измена	креативен редизајн	иновативно решение за повторна употреба
Дигитална документација	основна фотографија	фотографија + објаснување	структурирана визуелна документација
Креативност	ограничено експериментирање	одредена креативна адаптација	оригинално и креативно решение
Соработка	ограничено учество	соработка	активна тимска работа и споделување идеи
Презентација	нејасно објаснување	разбирлива презентација	јасно и инспиративно објаснување

Стратегија за инклузија и пристапност

Модулот може да се прилагоди за учесници со различни потреби.

Учесници со ограничена подвижност

- активностите можат да се организираат во затворен простор
- предметите и материјалите се обезбедуваат на работната маса.

Учесници со слаби дигитални вештини

- поддршка од врсници (систем „дигитален партнер“)
- поедноставени инструкции за апликациите
- печатени визуелни водичи.

Учесници со оштетен вид или слух

- тактилни материјали и демонстрации
- визуелни инструкции чекор-по-чекор
- заедничка групна работа.

Справување со ризици – потенцијални ризици и стратегии за нивно ублажување

Ограничени материјали

- Обучувачот однапред подготвува избор на материјали за повторна употреба.

Технички потешкотии

- учесниците може да ги документираат проектите со едноставни фотографии, наместо со видео.

Различни нивоа на мануелни вештини

- учесниците работат во групи со различно ниво на умешност.

Безбедност за време на практичните активности

- обучувачот демонстрира безбедно користење на алатките и материјалите.

Структура на сесијата:

1. Вовед (30 минути)

Обучувачот го претставува концептот на циркуларната економија и идејата за давање втор живот на производите.

Теми за дискусија:

- Зошто е важно намалувањето на отпадот
- како секојдневните предмети можат повторно да се употребат
- примери на креативни проекти за повторна употреба.

Прашања за воведна дискусија:

- Кои предмети обично ги фрламе пребрзо?
- Дали некогаш сте поправиле или редизајнирале нешто наместо да купите ново?

➡ **Активност 1 – DIY работилница за повторна употреба**

Времетраење: 1,5–2 часа

Цел:

Учесниците трансформираат секојдневни предмети во нови функционални или декоративни производи.

Учесниците работат во мали групи (2–3 лица) користејќи материјали како:

- стара облека
- стаклени тегли
- картон
- ткаенина
- пластични садови.

Примери на проекти:

- текстилна торба од маица
- декоративна тегла
- кутија за складирање
- рециклиран накит.

Учесниците документираат:

- оригиналниот предмет
- чекорите на трансформација
- краен резултат.

Дигитални инструкции

Чекор 1 – Документирање на процесот

Учесниците фотографираат:

- оригиналниот предмет
- процесот на трансформација
- готов производ.

Чекор 3 – Создавање кратки дигитални приказни

Напредните учесници користат:

- Canva
- CapCut
- Writesonic

Чекор 2 – Создавање визуелни инструкции

Учесниците почетници користат: InShot, CapCut.

Тие создаваат едноставна визуелна инструкција:

1. прикачуваат фотографија од предметот
2. додаваат наслов
3. пишуваат 2–3 чекори кои ја објаснуваат трансформацијата.

Тие создаваат кратко видео или дигитален водич со објаснување:

- кој предмет бил повторно употребен
- како бил трансформиран
- како и други можат да ја повторат идејата.

➡ Активност 2 – Редизајн на одржлива мода

Времетраење: 60–90 минути

Цел: учесниците редизајнираат парчиња облека за да го продолжат нивниот животен циклус.

Примери:

- декорирање стари маици
- редизајнирање шалови
- поправка или декорирање тексас облека.

Учесниците ја фотографираат трансформацијата.

Опција за почетници:

- Користење на InShot за создавање едноставна визуелна презентација „пред–потоа“.

Напредна опција:

Учесниците создаваат промотивна или инспиративна содржина користејќи:

- Pinterest
- Design Home

Тие дизајнираат визуелни презентации, со идеи за одржлива мода.

Квиз активност (10 минути)

Пример прашања:

Што е циркуларна економија?

А Фрлање стари производи

В Повторна употреба и редизајн на материјали

С Купување повеќе производи

Точен одговор: В

Зошто е важна повторната употреба?

А Го намалува отпадот

В Заштедува ресурси

С Двата одговора се точни

Точен одговор: С

Сесија за рефлексивност (15 минути)

- Прашања за дискусија:
- Која трансформација најмногу ве изненади?
- Дали оваа активност го промени начинот на кој гледате на секојдневните предмети?
- Која идеја за повторна употреба би ја примениле во секојдневниот живот?

Пример за имплементација – Циркуларен фестивал (Полска)

Ова сценарио беше имплементирано за време на Циркуларен фестивал, каде што учесниците учествуваа во практични работилници за повторна употреба во рамки на заедницата.

Просторот–работилница беше организиран како **зона за циркуларна креативност**, каде што учесниците работеа со локално собрани материјали и истражуваа техники за повторна употреба.

Учесниците:

- анализираа секојдневни предмети
- ги трансформираа во нови производи
- го документираа процесот
- ги споделија резултатите со заедницата.

Активноста ги комбинираше креативноста, одржливоста и дигиталното раскажување приказни, претворајќи ги учесниците во активни промотори на циркуларната пракса.

Очекувано влијание од учењето

Учесниците ќе:

- развијат креативност и практични вештини за повторна употреба
- ја зголемат свеста за принципите на циркуларната економија
- ја подобрат самоверба за дигитални вештини
- ги зајакнат тимската работа и комуникацијата
- станат посвесни за одржлива потрошувачка.

Преносливост на знаењето низ Европа

- Сценариото може да се имплементира во:
- работилници во заедницата
  - центри за образование на возрасни
  - простори за креација
  - културни центри
  - фестивали за одржливост
- Може да се прилагоди и за:
- меѓу-генерациски работилници
  - еколошка едукација за млади
  - курсеви за креативен дизајн.

Крајни резултати / материјали од учесниците

Учесниците изработуваат:

- најмалку еден повторно употребен или редизајниран предмет
- визуелна документација од процесот
- краток дигитален водич или приказна за повторната употреба
- групна презентација за нивната идеја за циркуларен дизајн.

Резултатите создадени за време на оваа активност се дел од портфолиото за учење на учесникот и можат да послужат како доказ и потврда за стекнување на микро-квалификација, во согласност со методологијата опишана во Поглавје 3.

Пример за имплементација на едукативното сценарио Втор живот на производите и рециклирање – Циркуларен фестивал во Парзенчев (Полска)

Локација: Парзенчев, Полска

Контекст на настанот: Годишен циркуларен фестивал

Времетраење на модулот: приближно 4–5 часа

Едукативен формат: работилници за циркуларна креативност комбинирани со практични активности за повторна употреба и дигитално раскажување приказни.

Вовед во активноста за учење

Оваа едукативна активност се одвива за време на годишниот Циркуларен фестивал организиран во Парзенчев. Фестивалот обединува жители, едукатори, локални организации и посетители заинтересирани за одржливост, циркуларна економија и повторна, креативна употреба на материјали. Во рамките на фестивалската програма, учесниците учествуваат во практични работилници, насочени кон давање втор живот на секојдневните предмети.

Простор за работење е организиран како зона за циркуларна креативност, каде што учесниците можат да истражуваат техники за повторна употреба, да експериментираат со материјали и да учат како да трансформираат предмет кој е отпад, во корисни производи. Масите се подготвени со различни материјали како стара облека, остатоци од ткаенина, стаклени тегли, материјали од пакувања и декоративни елементи. Овие материјали однапред се собираат, локално, за да се покаже како ресурсите од заедницата може повторно да се употребат, наместо да се фрлат.

Учесниците работат во мали групи и се охрабруваат да анализираат предмети кои обично се фрлаат. Преку насочени активности тие учат како да ги поправат, редизајнираат или креативно трансформираат овие предмети во нови предмети-објекти со практична или естетска вредност. Работилницата ја нагласува идејата дека одржливоста започнува со мали секојдневни активности и дека креативноста може да игра важна улога во намалувањето на отпадот.

Истовремено, учесниците ја документираат својата работа користејќи паметни телефони. За време на процесот на трансформација се прават фотографии и кратки видеа, што им овозможува на учесниците да создадат едноставни дигитални инструкции или визуелни приказни за нивните проекти за повторна употреба. Овие материјали подоцна се користат за презентирање на циркуларните идеи пред другите учесници на фестивалот и за поттикнување одржлива пракса во заедницата.

Работилницата комбинира рачна креативност со дигитална комуникација. Учесниците не само што создаваат нови предмети, туку и учат како да ги споделуваат своите идеи користејќи едноставни, дигитални алатки. На овој начин, активностата промовира и еколошка свест и самодоверба во однос на дигиталните вештини, кај возрасните ученици.

Структура на работилницата во рамките на Циркуларниот фестивал

Активноста е организирана како серија интерактивни станици за работа, каде што учесниците ротираат помеѓу различни предизвици за повторна употреба. Секоја станица се фокусира на различен аспект од циркуларниот дизајн и одржливата креативност.

Работилницата започнува со краток вовед каде што учесниците учат за концептот на циркуларната економија и важноста од намалување на отпадот. Се презентираат примери на повторно употребени предмети за да ги инспирираат учесниците и да покажат како обичните материјали можат да се трансформираат во креативни производи.

Потоа, учесниците се поделени во мали тимови и се поканети да изберат една од неколкуте циркуларни работилнички активности. Секоја активност се фокусира на различен тип материјал и техника за повторна употреба.

Активност во работилница 1 – DIY проекти за повторна употреба

Циркуларни градинарски креации – повторна употреба на скршени саксии и природни материјали

Учесниците трансформираат скршени керамички предмети и природни материјали во декоративни саксии или градинарски композиции.

Материјалите вклучуваат:

- скршени саксии или садови
- камења, школки
- гранки, суви растенија.

Учесниците експериментираат со комбинирање материјали за да создадат нови дизајни, фокусирајќи се на креативноста, а не на совршен производ.

Процесот се документира преку фотографии и подоцна се користи за создавање едноставни дигитални инструкции или кратки визуелни приказни.

Активност во работилница 2 – Трансформација на одржлива мода

Втората работилница се фокусира на одржлива мода и повторна употреба на облека. Учесниците носат стари парчиња облека како маици, фармерки или шалови и истражуваат како тие можат да се редизајнираат наместо да се фрлат. Учесниците работат со едноставни техники за декорирање, како додавање текстилни елементи, создавање додатоци од ткаенина или трансформирање на облека во нови предмети како платнени торби или декоративен текстил за домот. Целта на активноста е да покаже дека облеката може креативно повторно да се употреби и дека продолжувањето на животниот век на облеката, помага во намалување на текстилниот отпад.

За време на трансформацијата, учесниците прават фотографии „пред и потоа“ за да ја документираат промената. Учесниците почетници користат InShot за создавање едноставни, визуелни споредби кои го прикажуваат оригиналното парче облека и редизајнираната верзија.

Учесниците со понапредни дигитални вештини создаваат инспиративни, визуелни презентации со идеи за одржлива мода. Овие борд презентации, можат да се изработат со користење платформи како Pinterest или Design Home, каде што учесниците комбинираат слики од редизајнирана облека, текстури и палети на бои. Оваа активност им помага на учесниците да истражат како концептите на одржлива мода можат визуелно да се претстават.

Преку овој процес, учесниците учат дека модата не мора да се заснова на постојана потрошувачка. Наместо тоа, креативноста и повторната употреба може да понудат нови можности за лично изразување и одржлив начин на живот.

Заедничка презентација и споделување идеи

На крајот од работилницата, учесниците се собираат на кратка презентациска сесија, каде што секоја група го претставува својот проект за повторна употреба. Учесниците објаснуваат кој предмет го трансформирале, кои материјали ги користеле и како новиот производ може да се користи во секојдневниот живот.

Активноста исто така ја зајакнува дигиталната компетентност преку охрабрување на учесниците да ги документираат и презентираат своите проекти со користење едноставни, дигитални алатки. Учесниците стекнуваат самодоверба во користењето паметни телефони и креативни апликации за презентирање и споделување на своите идеи.

Подеднакво важна е и социјалната димензија на работилницата. Учесниците соработуваат во групи, разменуваат идеи и учат од искуствата на другите. Оваа средина за учење во која има соработка, создава позитивна атмосфера каде што креативноста, одржливоста и ангажманот во заедницата се силно поврзани.

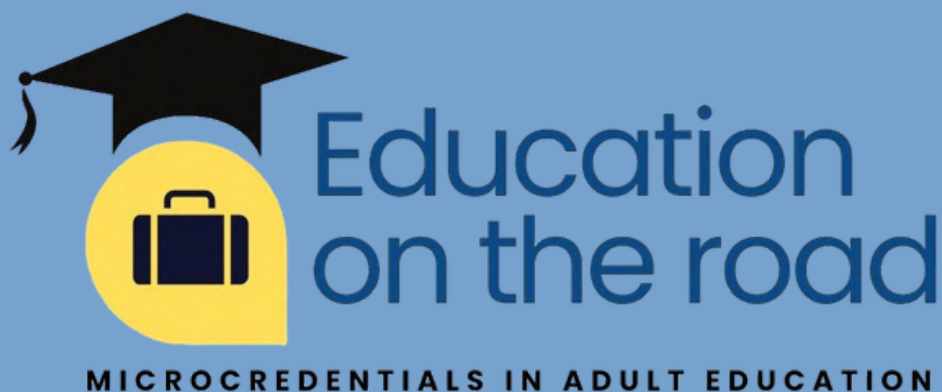
Затоа, работилницата поддржува еколошка свест, креативност и дигитална писменост, а истовремено го зајакнува чувството на заедништво за време на Циркуларниот фестивал во Парзенчев.

Крајни резултати од учесниците

Учесниците изработуваат:

- еден повторно употребен или редизајниран предмет
- визуелна документација од процесот на трансформација
- краток дигитален водич или приказна за повторната употреба
- кратка групна презентација за време на фестивалот.

АНЕКС 4: ПРОШИРЕНО СЦЕНАРИО – ЦИРКУЛАРЕН НАСТАН ВО ЗАЕДНИЦАТА

ДЕТАЛЕН МОДЕЛ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА
БАЗИРАН НА СЦЕНАРИО 4: ЦИРКУЛАРЕН НАСТАН
ВО ЗАЕДНИЦАТА, ВКЛУЧУВАЈЌИ ПЕДАГОШКА
РАМКА, ДИЗАЈН НА СЕСИИ И ПРИСТАП ЗА
ОЦЕНУВАЊЕ.

Општи информации:

Тема: Циркуларна економија и ангажман во заедницата

Времетраење на модулот: 4–6 часа (може да се реализира како настан во заедницата, саем за одржливост или локална кампања за подигање свест)

Целна група: Возрасни лица 55+, со почетни до средно ниво дигитални вештини

Препорачана големина на групата: 10–25 учесници

Педагошка основа:

Овој модул го проширува учењето, надвор од рамките на работилницата, преку вклучување на учесниците во реална активност за одржливост, која постои во заедницата. Тој се фокусира на примена на принципите на циркуларната економија преку колективна акција, подигање на свеста и споделување практики за повторна употреба.

Учесниците преминуваат од индивидуално учење кон ангажман во заедницата, каде што презентираат идеи, разменуваат знаења и ги инспирираат другите да усвојат однесување во кое ќе спроведуваат одржливост.

Методологијата интегрира неколку пристапи:

Искуствено учење

Учесниците учат преку активности од реалниот живот и интеракција со заедницата.

Учење во заедницата

Учењето се одвива во јавни или заеднички простори, поврзувајќи ги учесниците со локалните чинители.

Социјално учење

Учесниците разменуваат идеи, ги набљудуваат другите и учат преку интеракција.

Дигитално раскажување приказни

Учесниците ги документираат и објаснуваат своите активности користејќи едноставни дигитални алатки.

Овој пристап е особено ефикасен за возрасни ученици бидејќи:

- му дава значење и цел на учењето
- ја зајакнува социјалната поврзаност и учеството
- гради самодоверба преку придонес во реалниот живот
- промовира активно граѓанство и свест за одржливост.

Едукативен пристап – учесниците учат преку:

- организирање и учество во активности во заедницата
- споделување знаења и идеи
- набљудување на реакциите на заедницата
- документирање и презентирање на резултатите
- рефлексija за социјалното влијание

Исходи од учењето

Категорија	Резултати од учењето
Знаење	Учесниците разбираат: • улогата на заедницата во промовирањето на одржливоста • како принципите на циркуларната економија може да се применат на локално ниво • важноста на споделувањето знаење и ресурси • како кампањите за подигање на свеста влијаат врз однесувањето
Вештини	Учесниците се способни да: • организираат едноставни активности спроведени во заедницата • споделат и објаснат идеи за одржливост со другите • документираат настани преку фотографии или видеа • јасно да презентираат идеи во групна средина • соработуваат со други во планирање и имплементација
Компетенции	Учесниците развиваат: • чувство на одговорност кон заедницата и животната средина • комуникациски и интерперсонални вештини • тимска работа и соработка • самодоверба при јавно учество • мотивација за вклучување во одржливи активности

Профил на компетенции на обучувачот

Обучувачот треба да има:

- разбирање за циркуларната економија и одржливоста
- искуство во спроведување групни и активности во заедницата
- способност за поддршка на иницијативи водени од учесниците
- вештини за модерација и насочување дискусии и рефлексija
- основни вештини за дигитална фасилитација-презентација

Микроквалификација

Име на беџот: Circular Ambassador – Community Action for Sustainability

Оптовареност на беџот: 4–6 часа учење

Предложено EQF ниво: Ниво 2–3

Опис на беџот:

Оваа микроквалификација ја потврдува и признава способноста за примена на принципите на циркуларната економија во контекст на заедницата, промовирање одржливи практики и вклучување на други индивидуалци, преку подигање на свеста и соработка.

Области на компетенции, способности кои се валидираат

Еколошка свест (GreenComp)

Разбирање на одржливоста и циркуларните практики во животот на заедницата

Дигитална компетентност (DigComp)

Документирање и споделување активности со користење дигитални алатки

Социјална компетентност (LifeComp)

Соработка, комуникација и активно учество

Документирање на активноста, потребна од учесниците

Учесниците креираат **Портфолио за акција во заедницата**, кое вклучува:

1. документација од настанот (фотографии или видеа)
2. опис на активноста (што било направено и зошто)
3. доказ за учество (улога во активноста)
4. кратка рефлексивна за влијанието
5. учество во групна дискусија

Критериуми за оценување

Критериуми	Почетник	Во развој	Одличен
Учество	пасивно вклучување	активно учество	водење или фасилитирање-презентација

Критериуми	Почетник	Во развој	Одличен
Комуникација	ограничено споделување	јасно објаснување	ангажирачка презентација
Соработка	минимална соработка	тимска работа	силна соработка
Документација	основни фотографии	структурирана документација	значајно раскажување приказни
Рефлексија	едноставни коментари	основен увид	подлабоко разбирање

Стратегија за инклузија и пристапност

Модулот може да се адаптира за различни потреби:

Учесници со ограничена подвижност

- организирање активности на пристапни локации
- доделување улоги со поддршка (документација, координација)

Учесници со слаби дигитални вештини

- користење едноставни алатки (само камера)
- обезбедување поддршка од врсниците

Учесници со различно ниво на самодоверба во дигиталните вештини

- понуда на различни улоги (набљудувач, презентер, организатор)

Справување со ризици

Слабо учество на заедницата

- навремено и однапред поканување на учесниците
- соработка со локални организации

Логистички предизвици

- планирање едноставни и флексибилни активности

Технички проблеми

- овозможување офлајн документација

Структура на сесијата за обука:

1. Вовед (30 минути)

Обучувачот ги воведува:

- циркуларната економија во контекст на заедницата
- целта на активноста
- примери на активности за одржливост базирани во заедницата

Прашања за започнување на сесијата:

- Како можеме да ја промовираме одржливоста во нашата заедница?
- Кои мали активности може да имаат влијание?

➡ Активност 1 – Планирање на акција во заедницата

Времетраење: 60 минути

Учесниците работат во мали групи за да испланираат активност, како што се:

- катче за размена на предмети за повторна употреба
- мини изложба на проекти за повторна употреба
- штанд за подигање на свеста
- работилница за демонстрирање

Тие дефинираат:

- што ќе прават
- кој е одговорен
- кои материјали се потребни

➡ Активност 2 – Реализација на настан во заедницата

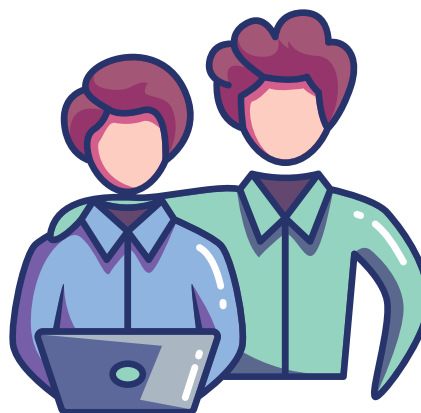
Времетраење: 1.5–2 часа

Учесниците:

- ја организираат и реализираат активноста
- објаснуваат и соработуваат со посетителите
- ги презентираат своите идеи
- собираат повратни информации

Тие документираат:

- активности
- интеракции
- резултати

➔ Активност 3 – Споделување и рефлексija

Времетраење: 30–45 минути

Учесниците:

- го презентираат своето искуство
- дискутираат за предизвиците и успехите
- размислуваат за влијанието

Прашања за рефлексija

- Што функционираше добро за време на активността?
- Како реагираа луѓето?
- Што би подобриле следниот пат?

Пример за имплементација – Настан за одржливост во заедницата

Ова сценарио може да се имплементира како дел од локален фестивал, ден на заедницата или едукативен настан каде што учесниците директно се вклучуваат со јавноста.

Учесниците создаваат простор каде што презентираат идеи за повторна употреба, демонстрираат едноставни техники и споделуваат пораки за одржливост со посетителите.

Активността поттикнува интеракција, размена на идеи и колективно учење, претворајќи ги учесниците во активни промотори на циркуларни практики.

Очекувано влијание од учењето

Учесниците ќе:

- стекнат самодоверба за вклучување во заедницата
- ги зајакнат комуникациските и вештините за соработка
- го продлабочат разбирањето за одржливоста
- го искусат вистинското влијание на нивните активности

Пренесување на знаењето

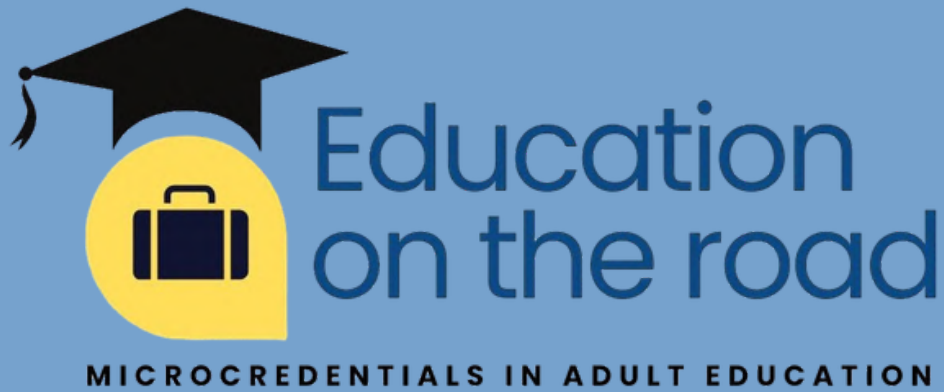
Сценариото може да се имплементира во:

- центри на заедницата
- јавни настани
- училишта
- локални фестивали
- активности на невладини организации

Завршни материјали од учесниците

Учесниците изработуваат:

- документација од настанот
- кратка презентација или извештај
- рефлексija за влијанието
- придонес кон групната активност

АНЕКС 5: ПРОШИРЕНО СЦЕНАРИО – ТРАДИЦИОНАЛНИ ЗАНАЕТИ И ОДРЖЛИВИ ТЕХНИКИ (ЗАНАЕТЧИСКА РАБОТИЛНИЦА)

ДЕТАЛЕН МОДЕЛ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА
БАЗИРАН НА СЦЕНАРИО 5: ЗАНАЕТЧИСКА
РАБОТИЛНИЦА, ВКЛУЧУВАЊЕ ПЕДАГОШКА
РАМКА, ДИЗАЈН НА СЕСИЈАТА И ПРИСТАП ЗА
ОЦЕНУВАЊЕ.

Општи информации:

Тема: Традиционални занаети и одржливи техники

Времетраење на модулот: 4–6 часа (може да се имплементира како занаетчиска работилница, лабораторија за традиционални вештини или сесија за учење традиционални вештини)

Целна група: Возрасни лица 55+, со почетни до средни дигитални вештини

Препорачана големина на група: 10–20 учесници

Педагошка оправданост:

Овој модул се фокусира на традиционалното занаетчиство и одржливите техники на производство што со генерации се користеле во локалните заедници. Учесниците истражуваат како традиционалните занаетчиски практики и вештини, ги одразуваат принципите на одржливост, издржливост и одговорно користење на природните ресурси.

Традиционалните занаети претставуваат вредно културно знаење што ги поврзува заедниците со нивната околина и материјалите. Историски гледано, многу техники биле развиени за да се минимизира отпадот, повторно да се искористат достапните ресурси и да се создадат долготрајни производи.

Пристапот кон учењето комбинира практична занаетчиска работа со дигитална документација и раскажување приказни. Учесниците работат со природни или локално достапни материјали додека учат едноставни занаетчиски техники како текстилна работа, декоративни занаети, природен дизајн или други локално релевантни практики.

Методологијата интегрира:

- **Искуствено учење** – учење преку директна пракса
- **Културно учење** – поврзување на занаетите со идентитетот и наследството
- **Учење преку соработување** – споделување вештини и заедничка работа
- **Дигитално учење** – документирање и споделување на знаењето

Овој пристап е особено ефикасен за возрасни учесници бидејќи:

- го поврзува учењето со реалниот живот и културното искуство
- ја стимулира креативноста и рачните вештини
- поттикнува социјална интеракција
- гради самодоверба во дигиталното изразување
- промовира почитување на наследството и одржливоста

Едукативен пристап – учесниците учат преку:

- практична занаетчиска работа
- набљудување на традиционални техники
- заедничко креирање
- дигитална документација на процесите

Исходи од учењето

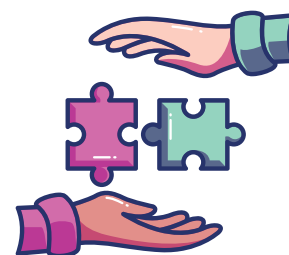
По завршувањето на модулот, учесниците ќе можат да:

Категорија	Исходи од учењето
Знаење	<p>Учесниците разбираат:</p> <ul style="list-style-type: none"> • улогата на традиционалните занаети во културното наследство • како традиционалните техники поддржуваат одржливо производство <ul style="list-style-type: none"> • како се користат природните и локалните материјали • како традиционалните вештини придонесуваат за современата одржливост <ul style="list-style-type: none"> • како дигиталните алатки ја поддржуваат документацијата • важноста од зачувување на занаетчиското знаење
Вештини	<p>Учесниците се способни да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • применуваат едноставни традиционални занаетчиски техники <ul style="list-style-type: none"> • работат со природни или локални материјали • изработуваат рачно направени декоративни или практични предмети • документираат занаетчиски процеси со користење фотографии или видео <ul style="list-style-type: none"> • креираат едноставни дигитални водичи • презентираат занаетчиски изработки и техники
Компетенции	<p>Учесниците развиваат:</p> <ul style="list-style-type: none"> • креативност и занаетчиски вештини <ul style="list-style-type: none"> • почит кон културните традиции • еколошка свест при користење материјали • вештини за тимска работа и комуникација • самодоверба во дигиталната документација <ul style="list-style-type: none"> • отвореност за споделување знаење

Профил на компетенции и способности на обучувачот

Обучувачот треба да има:

- познавање на традиционални занаетчиски техники
- искуство во спроведување креативни работилници
- способност за водење практични активности
- основни вештини за дигитална презентација
- сензибилитет за културното наследство

Микроквалификација

Назив на беџ: Креатор на традиционални занаети – Традиционални вештини и одржливи техники

Обем на беџот: 4–6 часа учење

Предложено ЕКР ниво: Ниво 2–3

Опис на беџот:

Оваа микроквалификација ја потврдува способноста за примена на традиционални занаетчиски техники со одржливи материјали, како и документирање и споделување на овие вештини, со користење едноставни дигитални алатки.

Области на компетенции и способности што се валидираат

- **Културна свест** – разбирање на наследството и традициите
- **Креативна компетентност** – примена на занаетчиски вештини
- **Дигитална компетентност** – документирање и споделување на процесите
- **Социјална компетентност** – соработка и размена на знаења

Усогласеност со европските рамки на компетенции

Овој модул придонесува кон развојот на компетенциите дефинирани во:

DigComp

- креирање дигитални содржини
- информациска и писменост за податоци
- комуникација и соработка

LifeComp

- соработка
- креативност
- учење како да се учи

GreenComp

- вреднување на одржливите практики
- одговорно користење на материјалите
- разбирање на поврзаноста помеѓу културата и животната средина

Потребни документиран материјали од учесниците

Учесниците креираат Портфолио за учење на занаети, кое вклучува:

- Документација за најмалку еден занаетчиски проект
- Визуелна документација од процесот
- Една едноставна дигитална инструкција (водич или видео)
- Кратка презентација со објаснување на: употребената техника, употребените материјали и културното значење
- Учество во дискусија, со размислување и споделување

Рубрика за оценување

Критериуми	Почетник	Во развој	Одличен
Занаетчиска техника	едноставна изведба	подобрување на техниката	квалитетна изработка
Дигитална документација	основна фотографија	фотографија + објаснување	структурирана визуелна документација
Креативност	ограничено експериментирање	креативна адаптација	оригинален занаетчиски дизајн
Соработка	ограничено учество	кооперативна работа	активна тимска работа
Презентација	нејасно објаснување	разбирлива презентација	јасно и интересно објаснување

Стратегија за инклузија и пристапност

Модулот може да се прилагоди на различни потреби:

Учесници со ограничена подвижност

- активности во затворен простор
- работа на маса

Учесници со слаби дигитални вештини

- поддршка од врсници
- поедноставени алатки
- печатени водичи

Учесници со сетилни потреби

- тактилни материјали
- визуелни демонстрации
- групна соработка

Справување со ризици – потенцијални ризици и стратегии за ублажување

Ограничени материјали

однапред подготвување на материјалите

Различни нивоа на вештини

групи со мешани нивоа на вештини

Технички проблеми

дозволена е едноставна фото-документација

Безбедност

приказ за безбедно користење на алатките

Структура на сесијата за обука:

1. Вовед (30 минути)

Обучувачот ги воведува и објаснува традиционалните занаети и нивната улога во одржливиот начин на живот.

Теми за дискусија:

- Што се традиционални занаети?
- Како занаетчиските техники се користеле низ историјата?
- Зошто традиционалните вештини се важни денес?

Прашања за воведна дискусија:

- Дали се сеќавате на некои традиционални занаети од вашето детство или од вашата заедница?
- Дали постојат занаети или рачно изработени предмети кои се карактеристични за вашиот регион?

Активност 1 – Работилница за традиционални занаети

Времетраење: 1.5–2 часа

Цел: учесниците учат и изработуваат избрана традиционална занаетчиска техника.

Примери на занаетчиски активности:

- едноставно ткаење или текстилна декорација
- природна декорација со користење дрво, камења или сушени растенија
- рачно изработени украси од природни материјали
- декоративни занаетчиски предмети

Учесниците го документираат процесот преку фотографии.

Дигитални инструкции

Чекор 1 – Документирање на занаетчискиот процес

Учесниците фотографираат:

- употребени материјали
- фази на изработка
- готов занаетчиски производ

Чекор 2 – Креирање визуелни инструкции за занаетот

Почетниците користат:

InShot или CapCut

Тие креираат едноставен визуелен водич:

1. прикачуваат фотографии
2. додаваат наслов
3. пишуваат 2–3 чекори со објаснување на техниката

Чекор 3 – Креирање кратки дигитални приказни

Напредните учесници користат:

- Canva
- CapCut
- Writesonic

Тие креираат кратки видеа или дигитални водичи со објаснување на:

- занаетчиската техника
- употребените материјали
- како другите можат да ја научат техниката

Квиз активност (10 минути)

Пример прашања:

Што е традиционално занаетчиство?

- A. Масовно производство
- B. Рачно изработени производствени техники
- C. Индустриско производство

Точен одговор: B

Зошто традиционалните занаети се важни?

- A. Тие го зачувуваат културното наследство
- B. Тие поддржуваат одржливо производство
- C. Двата одговори се точни

Точен одговор: C

➡ Активност 2 – Споделување и презентација

Времетраење: 30–45 минути

Учесниците:

- го презентираат својот занаетчиски труд
- ги објаснуваат техниките
- споделуваат искуства

Сесија за рефлексивност (15 минути)

Прашања за дискусија:

- Која занаетчиска техника најмногу ве заинтересира?
- Што ве изненади кај традиционалните занаетчиски методи?
- Како овие техники би можеле да се користат денес?

Пример за имплементација – Занаетчиска работилница (во заедница или културен контекст)

Ова сценарио може да се имплементира во културни центри, работилници или настани во заедницата каде учесниците се вклучуваат во традиционални занаетчиски активности водени од локални познавачи или фасилитатори. Учесниците истражуваат материјали, креираат рачно изработени производи и го документираат процесот, комбинирајќи културно учење со креативност и одржливост.

Очекувано влијание и резултати од учењето

Учесниците ќе:

- развијат креативност и занаетчиски вештини
- ја зголемат свесноста за културното наследство
- ја зајакнат самодоверба во однос на дигиталните вештини
- ги подобрат тимската работа и комуникацијата
- разберат одржливо користење на материјалите

Преносливост на знаењето

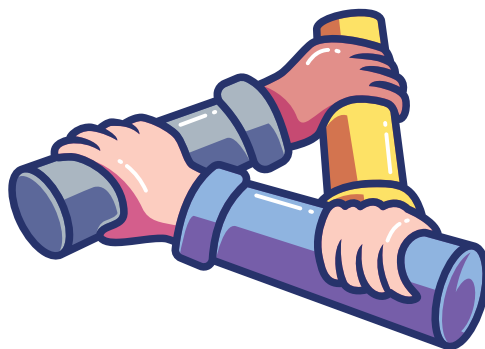
Сценариото може да се имплементира во:

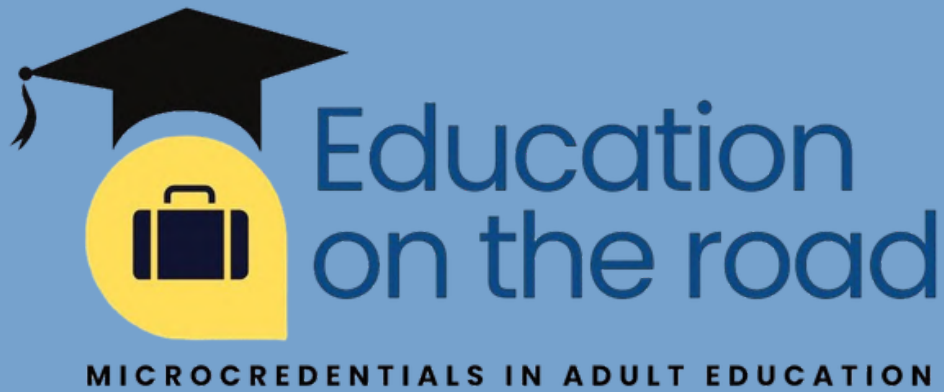
- културни центри
- музеи
- работилници
- програми во заедницата
- фестивали

Готови производи на учесниците

Учесниците изработуваат:

- рачно изработен занаетчиски предмет
- визуелна документација
- дигитален водич или приказна
- кратка презентација

АНЕКС 6: ПРОШИРЕНО СЦЕНАРИО – МЕЃУГЕНЕРАЦИСКА ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЗАНАЕТИ

ДЕТАЛЕН МОДЕЛ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА,
БАЗИРАН НА СЦЕНАРИО 6: МЕЃУ ГЕНЕРАЦИСКА
ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЗАНАЕТИ, ШТО ВКЛУЧУВА
ПЕДАГОШКА РАМКА, ДИЗАЈН НА СЕСИИТЕ И
ПРИСТАП ЗА ОЦЕНУВАЊЕ.

Општи информации:

Тема: Меѓугенерациско учење, преку традиционални занаети и одржливост

Времетраење на модулот: 4–6 часа (може да се имплементира како работилница, лабораторија во заедницата или меѓу генерациски настан за учење)

Целна група: Групи со мешани возрасти (возрасни 55+, помлади учесници, членови на заедницата), со почетни до средни дигитални вештини

Препорачана големина на групата: 12–25 учесници

Педагошка основа:

Овој модул ги обединува учесниците од различни генерации со цел размена на знаења, искуства и вештини преку традиционални занаети и практики за одржливост.

Тој се темели на идејата дека учењето е заеднички, двонасочен процес во кој постарите учесници придонесуваат со традиционално знаење и животно искуство, додека помладите учесници помагаат со дигитална документација и нови начини на презентирање информации.

Традиционалните занаети служат како заедничка основа за дијалог, соработка и меѓусебно учење, додека одржливоста обезбедува заедничка цел.

Методологијата интегрира:

- Искуствено учење – учење преку практична изработка
- Меѓугенерациско учење – размена помеѓу генерации
- Колаборативно учење – работа во мешани групи
- Дигитално раскажување приказни – документирање и споделување знаење

Овој пристап е особено ефикасен бидејќи:

- го вреднува искуството и знаењето помеѓу генерациите
- ги зајакнува социјалните врски и инклузијата
- поттикнува меѓусебна почит и разбирање
- поддржува и зачувување на културата и иновацијата
- гради самодоверба во рачните и во дигиталните вештини

Едукативен пристап – учесниците учат преку:

- споделување знаења и искуства
- заедничко креирање занаетчиски производи
- набљудување и меѓусебна поддршка
- заедничко документирање на процесите
- рефлексивност и размисли за меѓу генерациското учење

Резултати од учењето

Категорија	Резултати од учењето
Знаење	Учесниците разбираат: • вредноста на меѓугенерациската размена на знаење • улогата на традиционалните занаети во културниот континуитет • како одржливоста е вградена во традиционалните практики • како различните генерации пристапуваат кон учење и решавање проблеми • како дигиталните алатки може да поддржат пренос на знаење
Вештини	Учесниците се способни да: • соработуваат во групи со мешани возрасти • применуваат и споделуваат традиционални занаетчиски техники • поддржуваат други во учењето (peer-to-peer учење) • документираат процеси со користење едноставни дигитални алатки • објаснуваат и презентираат идеи помеѓу генерации • заеднички креираат производи кои комбинираат традиција и креативност
Компетенции	Учесниците развиваат: • почит кон различностите и различните перспективи • комуникациски и интерперсонални вештини • тимска работа и соработка • самодоверба во споделувањето знаење • отвореност за учење од другите • чувство на заедништво и припадност

Профил на компетенции на обучувачот

Обучувачот треба да има:

- искуство во работа со разновидни и групи со мешани возрасти
- разбирање на динамиката на меѓугенерациското учење
- способност за справување со групна интеракција и инклузија
- искуство во креативно или учење кое се базира на занает
- основни вештини за дигитална презентација

Микроквалификација

Назив на беџ: Фасилитатор за меѓугенерациско учење – Занаети и одржливост

Обем на беџот: 4–6 часа учење

Предложено ЕКР ниво: Ниво 2–3

Опис на беџот:

Оваа микроквалификација ја препознава способноста за учество во процеси на меѓу генерациско учење, примена на традиционални занаетчиски техники и заедничко документирање и споделување знаење преку користење едноставни дигитални алатки.

Области на компетенции и способности што се валидираат

Овој модул придонесува кон развој на клучни компетенции усогласени со европските рамки:

- Социјална компетентност (LifeComp)
- Учесниците ги зајакнуваат вештините за соработка, емпатија и комуникација преку меѓугенерациска интеракција, заеднички задачи и меѓусебна поддршка.
- Културна свест
- Учесниците развиваат почит кон културното наследство и традициите преку истражување и примена на традиционални занаетчиски знаења во современ контекст.
- Дигитална компетентност (DigComp)
- Учесниците користат едноставни дигитални алатки за документирање процеси, креирање визуелни содржини и споделување знаење преку раскажување приказни.
- Еколошка свест (GreenComp)
- Учесниците градат свест за одржлива пракса преку работа со природни и ре-употребливи материјали, како и преку разбирање на вредноста на ефикасното користење на ресурсите.

Потребни документирани резултати од учесниците

Учесниците креираат Портфолио за меѓугенерациско учење, кое вклучува:

1. Документација за заеднички креирана занаетчиска активност
2. Опис на соработката помеѓу учесниците
3. Визуелна документација (фотографии/видео)
4. Кратка рефлексивна за меѓу генерациското искуство
5. Учество во групна дискусија

Критериуми за оценување

Критериуми	Почетник	Во развој	Одличен
Соработка	ограничена интеракција	кооперативна работа	силна меѓу генерацииска размена
Комуникација	основна интеракција	јасна комуникација	ефективен и инклузивен дијалог
Примена на занаетчиски вештини	едноставна изведба	подобрување на техниката	самоуверена и креативна работа
Документација	основни фотографии	структурирана документација	значајно раскажување приказни
Рефлексија	едноставни коментари	основен увид	подлабоко разбирање

Стратегија за инклузија и пристапност

Модулот може да се прилагоди на различни потреби:

Различни возрастни групи

- намерно мешање на учесниците
- доделување дополнителни улоги

Учесници со слаби дигитални вештини

- поврзување со учесници кои имаат
- поголемо познавање на дигиталноста

Учесници со потреби за мобилност

- организирање активности во затворени и простори каде има пристап

Учесници со различни стилови на учење

- овозможување на улога на набљудувач, практична дејност или поддржувач

Справување со ризици

Нееднаквост помеѓу генерациите

- обезбедување еднакво учество
- намерно доделување улоги

Комуникациски предизвици

- користење едноставен јазик
- поттикнување трпение и активно слушање

Различни нивоа на вештини

- промовирање меѓусебна поддршка

Структура на сесијата за обука:

1. Вовед (30 минути)

Обучувачот ги воведува:

- концептот на меѓугенерациско учење
- важноста на споделување на знаењето
- улогата на занаетите во поврзувањето на генерациите

Прашања за вовед:

- Што можеме да научиме едни од други?
- Кои вештини или знаења би сакале да ги споделите?

➡ Активност 1 – Меѓугенерациска лабораторија за занаети

Времетраење: 2–2.5 часа

Учесниците работат во групи со мешани

возрасти за да:

- создадат занаетчиски производ
- споделуваат техники и идеи
- си пружаат меѓусебна поддршка

Примери:

- текстилни занаети
- декоративни предмети
- занаети со повторна употреба на материјали
- занаети со природни материјали

Учесниците документираат:

- соработката
- процесот
- готовиот производ

Подготовка на обучувачот

Пред сесијата, обучувачот:

- подготвува избор на занаетчиски материјали (текстил, природни материјали, предмети за повторна употреба)
- обезбедува достапност на едноставни алатки (ножици, лепак, конец и сл.)
- проверува дали учесниците можат да работат во групи со мешани возрасти
- подготвува 1–2 едноставни примероци на занаетчиски производи
- обезбедува паметни телефони или алатки за документација

Меѓугенерациска картичка за задача

Секоја група треба:

1. заеднички да изработи еден занаетчиски производ
2. да обезбеди – најмалку две генерации да придонесат со различни улоги:
  - една да споделува знаење (техника, идеја)
  - една да поддржува правење на документација
3. Да го документира процесот:
  - материјалите
  - чекорите
  - моментите на соработка
4. Да подготви кратко објаснување:
  - што било создадено
  - кој каков придонес имал
  - што научиле едни од други

Дигитални алатки и документација

Чекор 1 – Документирање на процесот

Учесниците фотографираат:

- материјалите
- клучните чекори
- готовиот производ

Чекор 2 – Документирање на соработката

Учесниците снимаат:

- кратко видео (20–30 секунди) ИЛИ
- 1 цитат од секоја генерација

Пример:

„Ја научив оваа техника од...“

Чекор 3 – Креирање едноставна приказна

Почетници:

- фотографија + краток текст

Напредни:

- кратко видео (CapCut / Canva)

➡ **Активност 2 – Споделување и дијалог**

Времетраење: 45–60 минути

Учесниците:

- ја презентираат својата работа
- споделуваат искуства
- размислуваат за соработката

Сесија за рефлексивност (20 минути)

Прашања за дискусија:

- Што научивте од некој од другата генерација?
- Што беше различно од вашиот вообичаен начин на учење?
- Што ве изненади?

Пример за имплементација – Меѓугенерациска лабораторија за занаети (во заедница)

Локација: Центар во заедницата / локален културен простор

Формат: Работилница со различни генерации, која комбинира традиционален занает и дигитално раскажување приказни

Учесниците се поделени во групи со различни возрасти, каде што постарите учесници споделуваат традиционални занаетчиски техники, додека помладите учесници помагаат со дигиталната документација и презентација.

Секоја група работи на заеднички занаетчиски производ, комбинирајќи традиционално знаење со креативна адаптација.

Во текот на активността:

- учесниците разменуваат вештини и искуства
- го документираат и процесот и интеракцијата
- размислуваат за разликите и сличностите во пристапите кон учењето

На крајот, учесниците презентираат:

- својот занаетчиски производ
- што научиле едни од други
- како соработката влијаела врз конечниот резултат

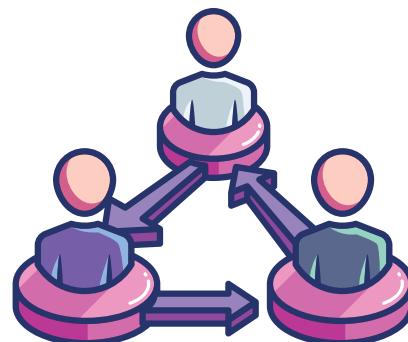
Активноста создава силно чувство на заедништво, меѓусебна почит и заедничко учење, поврзувајќи ја традицијата со современите алатки.

➡ Активност 2 – Споделување и дијалог

Времетраење: 45–60 минути

Учесниците:

- ја презентираат својата работа
- споделуваат искуства
- размислуваат за соработката

Сесија за рефлексija (20 минути)

Прашања за дискусија:

- Што научивте од некој од другата генерација?
- Што беше различно од вашиот вообичаен начин на учење?
- Што ве изненади?

Пример за имплементација – Меѓугенерациска лабораторија за занаети (во заедница)

Локација: Центар во заедницата / локален културен простор

Формат: Работилница со различни генерации, која комбинира традиционален занает и дигитално раскажување приказни

Учесниците се поделени во групи со различни возрасти, каде што постарите учесници споделуваат традиционални занаетчиски техники, додека помладите учесници помагаат со дигиталната документација и презентација.

Секоја група работи на заеднички занаетчиски производ, комбинирајќи традиционално знаење со креативна адаптација.

Во текот на активноста:

- учесниците разменуваат вештини и искуства
- го документираат и процесот и интеракцијата
- размислуваат за разликите и сличностите во пристапите кон учењето

На крајот, учесниците презентираат:

- својот занаетчиски производ
- што научиле едни од други
- како соработката влијаела врз конечниот резултат

Активноста создава силно чувство на заедништво, меѓусебна почит и заедничко учење, поврзувајќи ја традицијата со современите алатки.

Очекувано влијание од учењето

Учесниците ќе:

- го зајакнат меѓугенерациското разбирање
- ги подобрат комуникацијата и соработката
- стекнат поголема самодоверба во споделувањето знаење
- ја поврзат традицијата со современите алатки
- развијат чувство на заедништво

Учесниците исто така ќе развијат подлабоко вреднување на учењето како заеднички и социјален процес помеѓу генерациите.

Готови производи на учесниците   Пренос на знаењето

Учесниците изработуваат:

- заеднички креиран занаетчиски производ
- визуелна документација
- дигитална приказна или водич
- рефлексивност за искуството од учењето

Сценариото може да се имплементира во:

- центри во заедницата
- училишта
- невладини организации
- културни програми
- меѓугенерациски иницијативи

Резултатите создадени во оваа активност можат да послужат како доказ за валидирање на микроквалификацијата, во согласност со рамката опишана во Поглавје 3.

Последователни активности

За да се продолжи искуството на учење и да се зајакне меѓугенерациската размена и по завршувањето на работилницата, можат да се имплементираат следните последователни активности:

- Меѓугенерациски изложби на занаети
- Учесниците ги презентираат своите заеднички изработки пред заедницата, прикажувајќи ги и занаетчиските резултати и приказните зад нив.
- Дигитална архива на традиционални техники
- Собраните материјали (фотографии, видеа, инструкции) може да се обединат во заедничка дигитална архива, со што знаењето ќе се зачува за идните генерации.
- Настани за раскажување приказни во заедницата
- Учесниците споделуваат лични приказни, сеќавања и искуства поврзани со занаетите, културата и одржливоста.

- Работилници кои вклучуваат училишта и групи на постари лица
- Активноста може да се прошири во структурирани меѓу генерациски програми кои ги поврзуваат учениците и постарите лица преку заедничко учење.

Кофинансирано од Европската Унија. Сепак, изнесените ставови и мислења се исклучиво на авторот(ите) и не мора нужно да ги одразуваат ставовите и мислењата на Европската Унија или на Фондацијата за развој на образовниот систем (FRSE). Ниту Европската Унија ниту FRSE не можат да се сметаат за одговорни за нив.

Сите резултати развиени во рамките на проектот „Education on the road – microcredentials in adult education“ се достапни под отворена лиценца (CC BY-SA 4.0 DEED). Материјалите можат слободно да се копираат, модифицираат и редистрибуираат за каква било намена, вклучително и комерцијална употреба. Услов е да се наведат авторите и изворот на финансирање, како и сите преработени верзии да се дистрибуираат под истата лиценца.